

DECIZIE

09 noiembrie 2016

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

în componență:

Președintele ședinței,
judecătorul
Judecătorii

Tatiana Vieru
Tamara Chișca-Doneva, Oleg Sternioală,
Mariana Pitic, Valentina Clevadî

examinând recursul declarat de Vanghelescu Eugenia prin intermediul reprezentantului, avocatul Albu Vasile,

în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Mortu Maria împotriva Eugeniei Vanghelescu, intervenient accesoriu notarul public Mișcenco Alexandru cu privire la recunoașterea nulității parțiale a contractului de donație și recunoașterea dreptului de proprietate prin succesiune,

împotriva deciziei Curții de Apel Cahul din 29 martie 2016, prin care s-a respins apelul declarat de Vanghelescu Eugenia și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Leova din 08 decembrie 2015,

c o n s t a t ă

La 25 septembrie 2014, Mortu Maria s-a adresat cu cerere de chemare în judecată împotriva Eugeniei Vanghelescu cu privire la recunoașterea nulității parțiale a contractului de donație.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că, la 05 februarie 1997, mama sa Vanghelescu Ana, care a decedat la 01 aprilie 1997, i-a lăsat testament pe toată averea, inclusiv pe casa de locuit, situată în satul Ceadâr, raionul Leova.

După decesul mamei sale, a primit de la notar certificatul de moștenitor pe cota de teren echivalent care i-a aparținut acesteia cu suprafața de 1,71 ha, care a fost înregistrat la OCT Leova la 04 februarie 2014 sub nr. 5701193162, fiind atribuit numărul cadastral 15720201270.

Menționează că, pe casa de locuit nu a perfectat certificatul de moștenitor din lipsa de finanțe, astfel că toată casa cu construcțiile accesorii și lotul aferent au rămas în continuare înregistrate la OCT pe numele tatălui, Vanghelescu Vasile, cu toate că ultimul nu a perfectat certificatul de moștenitor legal după decesul Anei Vanghelescu pe cota parte din averea ce i-a aparținut acestei până la deces.

La 17 iunie 2013 a decedat și tatăl său, Vanghelescu Vasile, iar peste un timp din discuția cu primarul satului a aflat că, acesta a înregistrat căsătoria cu pârâta, donându-i ultimei toată averea ce era înregistrată pe numele lui, fapt la care nu s-a așteptat, deoarece dânsa, acceptând succesiunea după decesul mamei pe cota de teren, în mod automat a acceptat moștenirea și pe ½ cotă-parte a casei de locuit și terenul aferent casei, ceea ce i-a explicat și notarul, iar tatăl său, știind despre existența testamentului, nu avea dreptul să doneze cota parte din casa de locuit ce aparținea mamei.

Susține că, în prezent nu poate perfecta certificatul de moștenitor pe restul averii, deoarece casa și terenul aferent au fost donate, iar pârâta refuză benevol să-i întoarcă cotă-parte din casa ce-i aparține ca moștenitor testamentar.

Încercările de a soluționa litigiul pe cale extrajudiciară nu s-au soldat cu succes.

Solicită reclamanta, recunoașterea nulității a ½ cotă parte din contractul de donație nr. 3413 din 31 mai 2010, prin care Vanghelescu Vasile, decedat la 17 iunie 2013, a donat Eugeniei Vanghelescu casa de locuit cu suprafața de 62, 0 m², nr. cadastral 5720103.164.01, cu construcții accesorii nr. cadastrale 5720103.164.02, suprafața de 12.8 m² și 5720103.164.03 cu suprafața de 28, 0 m², precum și terenul pentru construcții cu suprafața de 0,2241 ha, nr. cadastral 5720103.164, amplasate în satul Ceadâr, raionul Leova.

Ulterior, în cadrul judecării pricinii, la 13 octombrie 2015 reclamanta Mortu Măria a depus cerere privind majorarea cuantumului pretențiilor, solicitând recunoașterea dreptului de proprietate prin succesiune la ½ din casa de locuit cu suprafața de 62, 0 m², nr. cadastral 5720103.164.01 cu construcții accesorii cu nr. cadastrale 5720103.164.02, suprafața de 12.8 m² și 5720103.164.03 cu suprafața de 28, 0 m² și terenul pentru construcția cu suprafața de 0,2241 ha, nr. cadastral 5720103.164, amplasate în satul Ceadâr, raionul Leova; recunoașterea nulității a ½ din contractul de donație cu nr. 3413 din 31 mai 2010, prin care Vanghelescu Vasile, a donat Eugeniei Vanghelescu casa de locuit cu suprafața de 62, 0 m², nr. cadastral 5720103.164.01 cu construcții accesorii cu nr. cadastrale 5720103.164.02, suprafața de 12, 8 m² și 5720103.164.03 cu suprafața de 28, 0 m² și terenul pentru construcții ca suprafața de 0,2241 ha, cu nr. cadastral 5720103.164, amplasate în satul Ceadâr, raionul Leova, precum și încasarea de la Eugenia Vanghelescu a cheltuielilor de judecată formate din taxa de stat în mărime de 200 lei și asistența juridică în mărime de 3 200 lei.

Prin încheierea Judecătoriei Leova din 12 mai 2015 în calitate de intervenient accesoriu de partea pârâtului a fost introdus în proces notarul public Mișcenco Alexandru.

Prin hotărârea Judecătoriei Leova din 08 decembrie 2015, acțiunea a fost admisă.

S-a recunoscut nulitatea a $\frac{1}{2}$ cotă-parte din imobilul specificat în contractul nr. 3413 din 31 mai 2010 întocmit de Vanghelescu Vasile în favoarea Eugeniei Vanghelescu de donație a imobilului situat în satul Ceadâr, raionul Leova format din terenul pentru construcții cu nr. cadastral 5720103164 cu suprafața de 0,2242 ha, casa de locuit individuală cu suprafața de 62, 0 m², cu nr. cadastral 5720103.164.01, cu construcții accesorii, inclusiv cu numerele cadastrale 5720103.164.02 cu suprafața de 12, 8 m² și nr. cadastral 5720103.164.03 cu suprafața de 28, 0 m².

S-a recunoscut după Mortu Maria dreptul de proprietate prin succesiune la $\frac{1}{2}$ cotă-parte din imobilul și terenul pentru construcții cu nr. cadastral 5720103164, cu suprafața 0,2242 ha, casa de locuit individuală cu suprafața de 62, 0 m², cu nr. cadastral 5720103.164.01, cu construcții accesorii, inclusiv cu numerele cadastrale 5720103.164 cu suprafața de 12.8 m² și nr. cadastral 5720103.164.03 cu suprafața de 28.0 m², amplasate în satul Ceadâr, raionul Leova.

S-a încasat de la Vanghelescu Eugenia în beneficiul Mariei Mortu cheltuielile de judecată formate din taxa de stat în mărime de 200 lei și asistență juridică în mărime de 3 000 lei.

Nefiind de acord cu hotărârea primei instanțe, Vanghelescu Eugenia a contestat-o cu apel.

Prin decizia Curții de Apel Cahul 29 martie 2016 s-a respins apelul declarat de Vanghelescu Eugenia și s-a menținut hotărârea Judecătoriei Leova din 08 decembrie 2015.

La 25 iulie 2016, Vanghelescu Eugenia prin intermediul reprezentantului, avocatul Albu Vasile, a declarat recurs, solicitând admiterea recursului, casarea dispozițiilor judecătorești, cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

În susținerea recursului s-a invocat încălcarea și aplicarea eronată a normelor de drept material, precum și aprecierea arbitrară a probelor.

Susține că, intimata Mortu Maria și-a realizat dreptul la moștenire și a primit de la notar certificatul de moștenitor pe cota de teren care i-a aparținut mamei acesteia, cu suprafața de 1,71 ha, renunțând în mod tacit la restul averii succesoriale.

Menționează că, dreptul la masa succesorală rămasă după decesul Anei Vanghelescu, intimata l-a dobândit în baza certificatului de moștenitor legal din 17 martie 1999 și nu în baza testamentului ce-l deținea.

A mai menționat că, intimata Mortu Maria nu a declarat despre existența tuturor succesorilor, cu toate că în ședința de judecată a declarat că după decesul mamei sale, succesori erau ea, sora Galina și fratele Petru.

Invocă că, potrivit art. 1517 Cod civil, termenul de acceptare a succesiunii este de șase luni de la data deschiderii ei, iar conform art. 1519 alin. (1) Cod civil, în cazul depășirii termenului, acesta poate fi prelungit de către instanța de judecată cu cel mult 6 luni. În acest sens, susține că, intimata Mortu Maria o astfel de hotărâre nu deține și nici nu s-a adresat cu asemenea cerere.

La fel, afirmă că, instanțele de judecată neîntemeiat au stabilit că, Ana Vanghelescu avea dreptul asupra terenului aferent casei de locuit, atribuindu-i intimatei ½ cotă-parte, dat fiind că, acesta a fost înregistrat la OCT Leova în anul 2006, devenind proprietate comună în devălmășie a soților Eugenia și Vasile Vanghelescu.

Relevă că, intimata nu poate pretinde la avere ca moștenitoare, iar contractul de donație este totalmente legal.

Referitor la termenul declarării recursului, Colegiul consideră că acesta a fost depus în termen, deoarece decizia instanței de apel a fost emisă la 29.03.2016, iar din materialele dosarului rezultă că copia deciziei a fost expediată recurentei la 05.07.2016 (f.d.181), iar careva date privind recepționarea acesteia la materialele cauzei nu există. Prin urmare, recursul declarat la 25.07.2016 a fost depus cu respectarea termenului de două luni prevăzut de art. 434 CPC.

La 07 septembrie 2016, Mortu Maria și-a valorificat dreptul de a depune referință la recurs, solicitând respingerea acestuia, cu menținerea hotărârilor contestate, pe care le consideră legale și întemeiate.

Verificând în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de intimat legalitatea hotărârilor atacate, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, a casa decizia instanței de apel și a restitui pricina spre rejudecare în instanța de apel din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin.(1) lit. c) CPC, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită pricina spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Conform art. 239 CPC, hotărîrea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărîrea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

Analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept, care i-au format convingerea în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, conchisă și fermă, să aibă putere de convingere.

În speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție apreciază concluziile instanțelor judecătorești ca fiind rezultate din neexaminarea multiaspectuală a cauzei și în consecință, aplicarea eronată a legii.

Din materialele dosarului s-a constatat că, Vanghelescu Ana s-a aflat în relații de căsătorie cu Vanghelescu Vasile, fapt recunoscut și de către părțile în proces.

În timpul căsătoriei, Vanghelescu Ana și Vanghelescu Vasile au dobândit în comun imobilul din r-ul Leova, satul Ceadâr, compus din teren pentru construcții și casă de locuit individuală, cu construcții accesorii.

În conformitate cu art. 20 alin. (1) Codul familiei, bunurile dobândite de către soți în timpul căsătoriei aparțin ambilor cu drept de proprietate în devălmășie, conform legislației.

Conform art. 26 alin. (1) din Codul familiei, la împărțirea proprietății în devălmășie a soților și determinarea cotelor-părți din aceasta, părțile soților sînt considerate egale dacă contractul matrimonial nu prevede altfel.

Prevederi similare se regăsesc și în conținutul art. 21 și art. 22 din Codul căsătoriei și familiei în redacția anului 1969.

Potrivit certificatului de deces seria BM nr. 056924, Vanghelescu Ana a decedat la 01.04.1997 (f.d.4).

Actele cauzei atestă că, la 05 februarie 1997, Vanghelescu Ana a lăsat testament pe toată averea sa, inclusiv casa de locuit cu pământul de pe lângă casă, fiicei sale Mortu Maria (f.d.7). Legalitatea testamentului dat a fost contestată de către Vanghelescu Vasile, iar prin hotărârrea Judecătoriei Leova din 22 martie 2002, acțiunea acestuia a fost respinsă.

La 07 martie 1999, Mortu Maria a primit certificat de moștenitor legal a averii Anei Vanghelescu. Bunurile succesoriale pentru care s-a eliberat certificatul de moștenitor constau din cota de teren echivalent cu suprafața de 1,71 ha, amplasat în extravilanul satului Ceadâr, raionul Leova, care-i aparținea Anei Vanghelescu cu drept de proprietate în baza certificatului asupra cotei de teren echivalent, eliberat de Primăria satului Ceadâr, raionul Leova la 07 martie 1999 (f.d.8).

La 13 septembrie 1999, Vanghelescu Vasile a încheiat căsătoria cu Cazacu Eugenia (pârâta în cauză), fapt confirmat prin certificatul de căsătorie din aceeași dată eliberat de Primăria s. Orac, jud. Lăpușna (f.d.32).

Potrivit certificatului de deces seria DC-IV 1027690, Vanghelescu Vasile a decedat la 13.06.2013 (f.d.3).

Prin testamentul nr. 2281 din 14 iunie 2000, Vanghelescu Vasile a testat toată averea ce-i aparține, Eugeniei Vanghelescu (f.d.33).

De asemenea, potrivit contractului de donație nr. 3413 din 31 mai 2010, Vanghelescu Vasile a donat Eugeniei Vanghelescu imobilul situat în raionul Leova, satul Ceadâr, constituit din: terenul pentru construcții cu nr. cadastral 5720103164, cu suprafața de 0,2241 ha, casa de locuit individuală cu nr. cadastral 572010316401, suprafața de 62, 0 m.p, construcțiile accesorii cu nr. cadastrale 572010316402, cu suprafața de 12, 8 m.p și nr. 572010316403, cu suprafața de 28, 0 m.p.(f.d.34).

În opinia Colegiul, instanțele de judecată prapit au ajuns la concluzia de a recunoaște nulitatea a ½ cotă-parte din contractul de donație nr. 3413 din 31 mai 2010, prin care Vanghelescu Vasile a donat Eugeniei Vanghelescu imobilul situat în raionul Leova, satul Ceadâr, și prin urmare, greșit au recunoscut după Mortu Maria dreptul de proprietate prin succesiune la ½ cotă-parte din imobil și anume: terenul pentru construcții cu nr. cadastral 5720103164, cu suprafața 0,2242 ha, casa de locuit individuală cu suprafața de 62, 0 m², cu nr. cadastral 5720103.164.01, cu construcții accesorii, inclusiv cu numerele cadastrale 5720103.164 cu suprafața de 12.8 m² și nr. cadastral 5720103.164.03 cu suprafața de 28.0 m², amplasate în satul Ceadâr, raionul Leova.

În acest sens, Colegiul menționează că, în conformitate cu art. 561 Cod civil (adoptat la 26.12.64), succesiunea se înfăptuiește în virtutea legii (succesiune legală) și prin testament (succesiune testamentară).

Sub acest aspect se reține că, o persoană poate avea vocație succesorală atât trestamentară, cât și legală.

În conformitate cu art. 564 Cod civil (adoptat la 26.12.64), pot fi moștenitori: în cazul succesiunii legale – cetățenii care se află în viață în momentul morții celui ce a lăsat moștenirea, precum și copiii celui ce a lăsat moștenirea, care s-au născut după moartea lui; în cazul succesiunii testamentare – cetățenii care se află în viață în momentul morții celui ce a lăsat moștenirea, precum și copiii concepuți în timpul vieții lui și născuți după moartea lui.

Potrivit art. 566 Cod civil (adoptat la 26.12.64), în caz de succesiune legală se consideră moștenitori în părți egale de prima clasă – copiii (inclusiv copiii înfiați), soțul și părinții (înfiatorii) defunctului, precum și copilul defunctului, care s-a născut după moartea acestuia.

Din rațiunea prevederilor citate urmează că, moștenitori cu vocație succesorală legală sunt considerați rudele în limitele graduale legale și soțul supraviețuitor.

În conformitate cu prevederile art. 581 Cod civil (în redacția legii din 26.12.64), pentru a dobândi succesiunea moștenitorul trebuie s-o accepte. O succesiune nu poate fi acceptată sub condiție sau cu rezerve.

Se consideră, că moștenitorul a acceptat succesiunea, dacă el a intrat de fapt în posesia sau administrarea bunurilor succesoriale sau dacă a depus la organul notarial al locului deschiderii succesiunii o declarație de acceptare a ei.

Actele arătate în prezentul articol trebuie să fie săvârșite în curs de șase luni din ziua deschiderii succesiunii.

Succesiunea acceptată este considerată, că aparține moștenitorului din momentul deschiderii succesiunii.

Prin urmare, personale care au vocație la moștenire (moștenitorii legali și testamentari) dobândesc calitatea de moștenitori prin acceptarea moștenirii.

Reține Colegiul că, după decesul Anei Vanghelescu, la notar, cu cerere de acceptare a succesiuni s-a adresat doar intimata Mortu Maria, care primind certificatul de moștenitor legal, a intrat în posesia unei părți din bunuri, constituit din terenurile agricole, iar Vanghelescu Vasile a acceptat succesiunea prin intrarea de fapt în posesiunea patrimoniului succesoral, însă nu s-a adresat la notar pentru ai fi eliberat certificatul de moștenitor legal.

În acest context, Colegiul notează că, certificatul de moștenitor se eliberează după finalizarea procedurii succesoriale și expirării termenului de 6 luni de la data deschiderii moștenirii. Certificatul de moștenitor poate fi eliberat pînă la expirarea acestui termen, dacă notarul dispune de probe suficiente că, în afară de persoanele care solicită eliberarea certificatului de moștenitor, nu există alți moștenitori. Notarul, potrivit art.64 alin.(5) din Legea cu privire la notariat, pînă la eliberarea certificatului de moștenitor legal sau testamentar, urmează să stabilească cercul de persoane, care au dreptul la succesiune și la rezerva succesorală, prevenind moștenitorul despre răspunderea ce îi revine pentru tănuirea faptului existenței altor moștenitori. Prin certificatul de moștenitor se concretizează calitatea de moștenitor legal sau testamentar, componența patrimoniului succesoral, cu indicarea cotelor succesoriale ale fiecărui moștenitor.

Potrivit art. 570 Cod civil (în redacția din 26.12.64), minorii sau copiii incapabili de muncă ai celui ce a lăsat moștenirea (inclusiv cei înfiați), precum și soțul și părinții (înfietorii) incapabili de muncă și cei ce erau întreținuți de defunct moștenesc, independent de conținutul testamentului, cel puțin două treimi din cota, ce s-ar fi convenit fiecăruia din ei în caz de succesiune legală (cotă obligatorie). La stabilirea mărimii cotei obligatorii ce ține seama și de valoarea bunurilor succesoriale, formate din mobilierul obișnuit din casă și obiectele de uz casnic.

Astfel, rezerva succesorală este acea parte din patrimoniul celui ce lasă moștenirea ce i se cuvine unei categorii de succesori prevăzuți de normele citate, și care au dreptul la ea în virtutea legii, în mod imperativ și independent de voința liberă a testatorului.

Judecând pricina, instanța de apel nu au ținut cont de faptul că, fiind moștenitor de de clasa I și inapt de muncă la momentul deschiderii succesiunii, Vanghelescu Vasile, soțul supaviețuitor al decedatei Vanghelescu Ana, dispunea de dreptul la rezerva succesorală și prin urmare, nu putea fi recunoscut după Mortu Maria dreptul de proprietate prin succesiune în mărime de $\frac{1}{2}$ cotă-parte din imobilul litigios.

Or, la judecarea litigiului apărut în legătură cu determinarea cotei rezervei succesoriale, se vor lua în considerație toți moștenitorii legali chemați la moștenire, dacă nu ar fi existat testamentul, iar moștenitorii testamentari nu se vor lua în considerație dacă nu sînt în același timp și moștenitori legali.

În acest context, Colegiul consideră că, întru elucidarea tuturor circumstanțelor, instanța de apel, la examinarea pricinii urma cu certitudine să stabilească cercul de

persoane prevăzut de art. 570 Cod civil (în redacția din 26.12.64), în vederea stabilirii cotei-părți ce i se revine soțului supraviețuitor Vanghelescu Vasile.

Cu atât mai mult că, în ședința de judecată, intimata Mortu Maria a declarat că, după decesul mamei, Vanghelescu Ana, aveau calitatea de succesori, ea, sora Galina și fratele Petru, fapt ce a rămas nedeslușit de către instanțele de judecată.

În consecință, Colegiul conchide că instanța de apel nu a determinat definitiv obiectul probațiunii și circumstanțele ce urmau a fi probate și ca urmare, a adoptat o hotărâre pripită, fapt ce determină remiterea cauzei la rejudecare. Or, prin neexaminarea tuturor circumstanțelor cauzei, a probelor administrate, părțile sunt lipsite de dreptul la un proces echitabil prevăzut în art. 6 pct.1 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului, care asigură respectarea principiilor fundamentale ale oricărui proces.

Lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, de aceea cauza urmează a fi reexaminată.

Totodată, Colegiul menționează că din interpretarea art. 6 al CEDO, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărârile contestate asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și argumentelor invocate de către părți întru, respectiv, admiterea sau respingerea acestora (*cauza García Ruiz c. Spaniei din 21.01.1999*).

Astfel, reieșind din considerentele menționate și având în vedere faptul că instanța de apel nu a elucidat circumstanțele importante pentru soluționarea pricinii întru aplicarea corectă a normei de drept ce guvernează rezolvarea prezentului litigiu și deoarece, eroarea judiciară în cauză nu poate fi corectată de către instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul, de a casa decizia instanței de apel și de a restitui pricina spre rejudecare în Curtea de Apel Cahul.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) CPC, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se admite recursul declarat de către Vanghelescu Eugenia prin intermediul reprezentantului, avocatul Albu Vasile.

Se casează decizia Curții de Apel Cahul din 29 martie 2016, în pricina civilă la cererea de chemare în judecată depusă de Mortu Maria împotriva Eugeniei Vanghelescu, intervenient accesoriu notarul public Mișcenco Alexandru cu privire la recunoașterea nulității parțiale a contractului de donație și recunoașterea dreptului de

proprietate prin succesiune, cu restituirea pricinii spre rejudecare la Curtea de Apel Cahul, în alt complet de judecători.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Tatiana Vieru

Judecătorii

Tamara Chișca-Doneva

Oleg Sternioală

Mariana Pitic

Valentina Clevadi